

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

12. ožujka 2020.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Direktiva 2013/48/EU – Članak 3. stavak 2. – Pravo na pristup odvjetniku – Okolnosti u kojima se mora osigurati pravo na pristup odvjetniku – Nedolazak pred sud – Odstupanja od prava na pristup odvjetniku – Članak 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Pravo na djelotvornu sudsku zaštitu”

U predmetu C-659/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Juzgado de Instrucción n. 4 de Badalona (Istražni sud br. 4, Badalona, Španjolska), odlukom od 19. listopada 2018., koju je Sud zaprimio 22. listopada 2018., u kaznenom postupku protiv

VW,

SUD (drugo vijeće),

u sastavu: A. Arabadžiev, predsjednik vijeća, P. G. Xuereb i T. von Danwitz (izvjestitelji), suci,

nezavisni odvjetnik: M. Bobek,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za španjolsku vladu, J. Ruiz Sánchez i J. García-Valdecasas Dorrego, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, S. Pardo Quintillán i R. Troosters, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 7. studenoga 2019.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće

* Jezik postupka: španjolski

strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima (SL 2013., L 294., str. 1.) i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

- 2 Zahtjev je upućen u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv osobe VW zbog kaznenih djela vožnje bez vozačke dozvole i krivotvorenja javne isprave.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodnim izjavama 4., 6., 19. i 30. do 32. Direktive 2013/48 propisuje se:

„(4) Temeljna pretpostavka za provedbu načela uzajamnog priznavanja odluka u kaznenim stvarima je povjerenje država članica u kaznenopravne sustave drugih država članica. Stupanj uzajamnog priznavanja uvelike ovisi o nizu parametara koji uključuju mehanizme za zaštitu prava osumnjičenika ili optuženih osoba te zajedničke minimalne standarde potrebne radi olakšavanja primjene načela uzajamnog priznavanja.

[...]

(6) Uzajamno priznavanje odluka u kaznenim stvarima može uspješno djelovati samo u duhu povjerenja u kojemu ne samo pravosudna tijela nego i drugi sudionici u kaznenom postupku smatraju odluke sudskih tijela druge države članice jednakovrijednima vlastitim, što podrazumijeva kako povjerenje u adekvatnost propisa druge države članice, tako i povjerenje da se ti propisi ispravno primjenjuju. Osnaživanje uzajamnog povjerenja zahtijeva podrobija pravila o zaštiti postupovnih prava i jamstava koja proizlaze iz Povelje, iz [Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950.] i [Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima koji je Opća skupština Ujedinjenih naroda donijela 16. prosinca 1966. i koji je stupio na snagu 23. ožujka 1976.]. Također zahtijeva, putem ove Direktive i putem drugih mjera, daljnji razvoj minimalnih standarda u [Europskoj] uniji, kako je određeno u Povelji i [Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.].

[...]

(19) Države članice trebale bi osigurati da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja u skladu s ovom Direktivom. U svakom bi slučaju osumnjičenicima ili optuženim osobama trebalo omogućiti pristup odvjetniku tijekom kaznenog postupka pred sudom ako se nisu odrekli tog prava.

[...]

(30) U slučajevima zemljopisne udaljenosti osumnjičenika ili optužene osobe, primjerice na prekomorskim područjima, ili ako država članica pokreće ili sudjeluje u vojnim operacijama izvan svog državnog područja, državama je članicama dopušteno odstupiti privremeno od prava osumnjičenika ili optužene osobe na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode. [...]

(31) Državama članicama trebalo bi dopustiti da odstupe privremeno od prava na pristup odvjetniku u fazi koja prethodi sudskom postupku ako postoji potreba, u hitnim slučajevima, za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili fizički integritet osobe. [...] Svaka zloupotreba ovog odstupanja u načelu bi mogla nepovratno dovesti u pitanje prava obrane.

(32) Državama bi članicama također trebalo dopustiti da odstupe privremeno od prava na pristup odvjetniku u fazi koja prethodi sudskom postupku ako su trenutačne mjere istražnih tijela nužne za sprječavanje značajne opasnosti za kazneni postupak, osobito radi sprječavanja uništenja ili izmjena ključnih dokaza ili radi sprječavanja utjecaja na svjedoke. [...] Svaka zloupotreba ovog odstupanja u načelu bi mogla nepovratno dovesti u pitanje prava obrane.”

4 Člankom 1. te direktive naslovljenim „Predmet”, propisuje se:

„Ovom se Direktivom utvrđuju minimalna pravila vezana uz prava osumnjičenika i optuženih osoba u kaznenom postupku te osoba koje podliježu postupcima u skladu s Okvirnom odlukom [Vijeća] 2002/584/PUP [od 13. lipnja 2002. o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.)] [...] kako bi imale pravo na pristup odvjetniku, na obavješćivanje treće strane o oduzimanju slobode i o pravu na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima tijekom trajanja oduzimanja slobode.”

5 Članak 2. navedene direktive naslovljen „Područje primjene”, u svojem stavku 1. propisuje:

„1. Ova se Direktiva primjenjuje na osumnjičeničke ili optužene osobe u kaznenom postupku od trenutka kada su im nadležna tijela države članice, putem službene obavijesti ili na drugi način, ukazala na to da su osumnjičeni ili optuženi za počinjenje kaznenog djela te neovisno o tome je li im oduzeta sloboda ili ne. Primjenjuje se do završetka postupaka, što podrazumijeva konačno razjašnjenje pitanja je li osumnjičenik ili optužena osoba počinila kazneno djelo, uključujući, gdje je to primjenjivo, osuđivanje i rješavanje bilo kakve žalbe.”

6 Člankom 3. te direktive naslovljenim „Pravo na pristup odvjetniku u kaznenom postupku”, propisuje se:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenički ili optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku u takvom trenutku i na takav način da dotičnoj osobi omogućavaju praktično i učinkovito ostvarivanje svojih prava obrane.

2. Osumnjičenički ili optužene osobe imaju pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja. U svakom slučaju, osumnjičenički ili optužene osobe imaju pristup odvjetniku od bilo kojeg od sljedećih trenutaka, ovisno o tome koji je od njih najraniji:

- (a) prije nego što su ispitani od strane policije ili drugog tijela zaduženih za provedbu zakona ili pravosudnog tijela;
- (b) po izvršenju istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza, u skladu sa stavkom 3. točkom (c), od strane istražnih ili drugih nadležnih tijela;
- (c) bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode;
- (d) ako su pozvani na sud nadležan za kaznene stvari, pravovremeno prije nego što se pojave pred tim sudom.

3. Pravo na pristup odvjetniku obuhvaća sljedeće:

- (a) države članice osiguravaju da osumnjičenički ili optužene osobe imaju pravo na privatni sastanak i komunikaciju s odvjetnikom koji ih zastupa, uključujući prije ispitivanja od strane policije ili od strane drugog tijela odgovornog za provedbu zakona ili pravosudnog tijela;

- (b) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na prisutnost svojega odvjetnika te pravo da on učinkovito sudjeluje u ispitivanju. Takvo je sudjelovanje u skladu s postupcima utvrđenima nacionalnim pravom, pod uvjetom da takvi postupci ne dovode u pitanje učinkovito ostvarenje i bit dotičnog prava. Ako odvjetnik sudjeluje u ispitivanju, činjenica da se takvo sudjelovanje dogodilo bilježi se koristeći postupak bilježenja u skladu s pravom dotične države članice;
- (c) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju, kao minimum, pravo da njihov odvjetnik prisustvuje sljedećim istražnim radnjama ili radnjama prikupljanja dokaza, ako su te radnje predviđene nacionalnim pravom i ako se od osumnjičenika ili optužene osobe zahtijeva ili joj je dopušteno da posjećuje:
 - (i.) dokazne radnje prepoznavanja;
 - (ii.) suočavanja;
 - (iii.) rekonstrukcije zločina.

4. Države članice nastoje opće informacije učiniti dostupnima kako bi osumnjičenicima ili optuženim osobama olakšale pribavljanje odvjetnika.

Neovisno o odredbama nacionalnog prava u pogledu obvezne prisutnosti odvjetnika, države članice pronalaze potrebne načine osiguravanja da osumnjičenici ili optužene osobe kojima je oduzeta sloboda budu u položaju da učinkovito ostvare svoje pravo na pristup odvjetniku, osim ako su se odrekle tog prava u skladu s člankom 9.

5. U iznimnim okolnostima i samo tijekom faze koja prethodi sudskom postupku, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene stavka 2. točke (c) ako zemljopisna udaljenost onemogućuje pravo na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode.

6. U iznimnim okolnostima i samo tijekom faze koja prethodi sudskom postupku, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene prava iz stavka 3. u mjeri u kojoj je to opravdano, s obzirom na posebne okolnosti slučaja, na temelju jednog od sljedećih uvjerljivih razloga:

- (a) ako postoji hitna potreba za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili fizički integritet osobe;
- (b) ako je poduzimanje trenutnog djelovanja istražnih tijela nužno za sprječavanje značajnih opasnosti za kazneni postupak.”

7 Člankom 8. Direktive 2013/48 propisuje se:

„1. Sva privremena odstupanja na temelju članka 3. stavaka 5. ili 6., ili na temelju članka 5. stavka 3.:

- (a) razmjerna su i ne prelaze okvir onog što je potrebno;
- (b) strogo su vremenski ograničena;
- (c) ne temelje se isključivo na vrsti ili težini navodnog kaznenog djela; i
- (d) ne dovode u pitanje cjelokupnu pravičnost postupka.

2. Privremena odstupanja na temelju članka 3. stavaka 5. ili 6. mogu se odobriti isključivo propisno obrazloženom odlukom koja se donosi ovisno o slučaju, a donose je pravosudno tijelo ili drugo nadležno tijelo, pod uvjetom da se odluka može predati na sudsko preispitivanje. Propisno obrazložena odluka bilježi se koristeći postupak bilježenja u skladu s pravom dotične države članice.

3. Privremena odstupanja na temelju članka 5. stavka 3. mogu se odobriti isključivo ovisno o slučaju, a donose je pravosudno tijelo ili drugo nadležno tijelo, pod uvjetom da se odluka može predati na sudsko preispitivanje.”

Španjolsko pravo

8 Člankom 24. Constitucióna (Ustav) propisuje se:

„1. Svatko ima pravo na to da ga suci i sudovi učinkovito štite kada ostvaruje svoja legitimna prava i interese te se pošteno suđenje ni u kojem slučaju ne smije uskratiti.

2. Isto tako, sve osobe imaju pravo na pristup redovnom sudu koji je uspostavljen zakonom; na obranu i odvjetničku pomoć; biti obaviještene o optužbama kojima ih se tereti; na javno suđenje u razumnom roku te s punim jamstvima; na korištenje dokaza primjerenih njihovoj obrani; da same sebe ne terete; ne izjasniti se krivima; te na pretpostavku nedužnosti. [...]”

9 Člankom 118. Leya de Enjuiciamiento Criminal (Zakon o kaznenom postupku), kako je izmijenjen Leyom Orgánica 13/2015 de modificación de la Ley de Enjuiciamiento Criminal para el fortalecimiento de las garantías procesales y la regulación de las medidas de investigación tecnológica (Organski zakon 13/2015 o izmjeni Zakona o kaznenom postupku u svrhu jačanja postupovnih jamstava i uređivanja mjera tehnološke istrage) od 5. listopada 2015. (BOE br. 239 od 6. listopada 2015., str. 90192.) (u daljnjem tekstu: Zakon o kaznenom postupku) propisuje se:

„1. Svatko komu je stavljeno na teret počinjenje kaznenog djela može ostvarivati pravo obrane, sudjelovanjem u postupku, od trenutka kada je obaviješten o postojanju postupka ili pritvoren ili podvrgnut bilo kojim drugim mjerama opreza ili je protiv njega pokrenut kazneni postupak, a u tu ga se svrhu bez odgode obavještava o sljedećim pravima:

[...]

(b) pravo na uvid u spis koje se mora ostvariti pravovremeno kako bi se osiguralo pravo na obranu, a u svakom slučaju, prije saslušanja.

[...]

(d) pravo na slobodan izbor odvjetnika, ne dovodeći u pitanje članak 527. stavak 1. točku (a).

[...]

2. Ograničenja prava na obranu moguća su samo ako su izričito predviđena zakonom, i to od trenutka stavljanja na teret počinjenja kaznenog djela koje je predmet istrage pa do izvršenja kazne [...]”

10 Člankom 527. Zakona o kaznenom postupku propisuje se:

„1. U situacijama navedenima u članku 509., osobi kojoj je oduzeta sloboda mogu se uskratiti sljedeća prava ako okolnosti slučaja to opravdavaju:

(a) pravo na imenovanje odvjetnika kojemu vjeruje.

[...]

(d) njegovo pravo ili pravo njegova odvjetnika da izravno izvrši uvid u spis, osim onih elemenata koji su bitni da bi mogao pobijati zakonitost oduzimanja slobode.”

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 11 Nakon kontrole cestovnog prometa prilikom koje je osoba VW predočila albansku vozačku dozvolu policija Badalone (Španjolska) podnijela je 20. travnja 2018. prijavu za navodna kaznena djela vožnje bez vozačke dozvole i krivotvorenja isprave koja je počinila predmetna osoba.
- 12 Dana 19. svibnja 2018. stručnim izvješćem potvrđeno je da je predočena vozačka dozvola krivotvorena.
- 13 Rješenjem od 11. lipnja 2018. Juzgado de Instrucción n. 4 de Badalona (Istražni sud br. 4, Badalona, Španjolska), pred kojim je pokrenut kazneni postupak protiv osobe VW, odlučio je saslušati potonju. U tu svrhu postavljen joj je odvjetnik po službenoj dužnosti. Nakon što joj je više poziva za dolazak pred sud bilo upućeno bezuspješno, s obzirom na to da lokacija predmetne osobe nije bila poznata, dana 27. rujna 2018. izdan je nalog za njezino uhićenje i dovođenje pred sud.
- 14 Dana 16. listopada 2018. putem faksa zaprimljen je dopis odvjetnice u kojem je ona tražila da u ime osobe VW sudjeluje u postupku, a uz taj dopis bila je priložena potpisana punomoć *ad litem* i suglasnost odvjetnika, koji je predmetnoj osobi bio postavljen po službenoj dužnosti, za preuzimanje predmeta. Ta odvjetnica zatražila je da je se obavještava o budućim postupovnim mjerama i da se povuče uhidbeni nalog izdan protiv njezine stranke, navevši da potonja u svakom slučaju želi doći pred sud.
- 15 Budući da osoba VW nije došla pred sud kada je prvi put pozvana te da se na nju još uvijek primjenjuje uhidbeni nalog, sud koji je uputio zahtjev pita se može li se ostvarivanje prava na pristup odvjetniku odgoditi do izvršenja tog naloga u skladu s nacionalnim propisom koji se odnosi na prava obrane.
- 16 U tom pogledu taj sud navodi da se taj propis temelji na članku 24. Ustava i da su u kaznenim stvarima prava obrane okrivljenika uređena člankom 118. Zakona o kaznenom postupku. Navedeni sud dodaje da te odredbe Tribunal Constitucional (Ustavni sud, Španjolska) i Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) tumače na način da pravo na pristup odvjetniku može biti uvjetovano obvezom okrivljenika da osobno dođe pred sud. Konkretno, prema ustaljenoj sudskoj praksi Tribunala Constitucional (Ustavni sud), to se pravo može uskratiti ako je ta osoba odsutna ili je nemoguće utvrditi gdje se nalazi. U skladu s tom sudskom praksom, zahtjev da predmetna osoba osobno dođe pred sud razuman je te nema značajan utjecaj na prava obrane. U biti, prisutnost okrivljenika obvezna je. Ona bi se mogla pokazati potrebnom radi razjašnjenja činjenica. Osim toga, u slučaju ustrajne odsutnosti te osobe do zaključenja istrage rasprava se ne može održati niti se presuda može donijeti, te je na taj način postupak paraliziran na štetu zainteresiranih pojedinaca i javnog interesa.
- 17 Usto, sud koji je uputio zahtjev ističe da se po navedenoj sudskoj praksi i dalje postupa unatoč reformi provedenoj 2015., među ostalim, za osiguranje prijenosa Direktive 2013/48 u španjolsko pravo. Taj sud također ističe da je na temelju članka 118. Zakona o kaznenom postupku pravo na pristup odvjetniku ograničeno samo u slučajevima iz članka 527. tog zakona, što je izričito navedeno u toj odredbi.
- 18 Stoga navedeni sud nastoji doznati koji je doseg prava na pristup odvjetniku predviđenog tom direktivom. Konkretno, on dvoji o usklađenosti te sudske prakse s člankom 3. stavkom 2. navedene direktive i člankom 47. Povelje.
- 19 U tim okolnostima Juzgado de Instrucción n. 4 de Badalona (Istražni sud br. 4, Badalona) odlučio je prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeće prethodno pitanje:

„Trebaju li članak 47. Povelje i posebno članak 3. stavak 2. Direktive 2013/48 tumačiti na način da se ostvarivanje prava na pristup odvjetniku može opravdano odgoditi ako osumnjičenik ili optuženik ne dođe pred sud nakon njegova prvog poziva i ako je izdan nacionalni, europski ili međunarodni

uhidbeni nalog, i to na način da se pristup odvjetniku i sudjelovanje odvjetnika u sudskom postupku odgodi sve dok se taj uhidbeni nalog ne izvrši i dok policijske snage ne dovedu osumnjičenika pred sud?”

Postupak pred Sudom

- 20 U zahtjevu za prethodnu odluku sud koji je uputio zahtjev zatražio je primjenu ubrzanog postupka iz članka 105. stavka 1. Poslovnika Suda. Taj zahtjev odbijen je rješenjem predsjednika Suda od 18. siječnja 2019., VW (Pravo na pristup odvjetniku u slučaju nedolaska pred sud) (C-659/18, neobjavljeno, EU:C:2019:45).

Prethodno pitanje

- 21 Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem u biti pita protivi li se Direktivi 2013/48, a osobito njezinu članku 3. stavku 2., u vezi s člankom 47. Povelje, nacionalni propis, kako je protumačen u nacionalnoj sudskoj praksi, prema kojem se ostvarivanje prava na pristup odvjetniku tijekom faze koja prethodi sudskom postupku može odgoditi jer osumnjičenik ili optužena osoba nije došla pred suca nakon što joj je upućen poziv, do izvršenja nacionalnog uhidbenog naloga izdanog protiv te osobe.

Primjenjivost Direktive 2013/48

- 22 Kako bi se odgovorilo na to pitanje najprije valja razmotriti primjenjuje li se Direktiva 2013/48 na situaciju poput one osobe VW, koja je više puta pozvana da dođe pred suca istrage kako bi je se prvi put saslušalo o kaznenim djelima za koja je osumnjičena i zbog kojih je protiv nje izdan nacionalni uhidbeni nalog.
- 23 U tom pogledu španjolska vlada izražava sumnje u to je li takva situacija obuhvaćena područjem primjene te direktive. Španjolska vlada tvrdi da, s obzirom na to da su pozivi predmetnoj osobi da dođe pred sud bili bezuspješni, ona nije bila obaviještena da je osumnjičena za počinjenje kaznenog djela u smislu članka 2. stavka 1. navedene direktive.
- 24 Valja podsjetiti da je cilj Direktive 2013/48, u skladu s njezinim člankom 1., utvrditi minimalna pravila koja se odnose na prava osumnjičenika ili optuženih osoba u kaznenom postupku, posebno kako bi imale pravo na pristup odvjetniku. Područje primjene te direktive definirano je u njezinu članku 2., koji u stavku 1. propisuje da se navedena direktiva primjenjuje na osumnjičenike ili optužene osobe u kaznenom postupku od trenutka kada su im nadležna tijela države članice, putem službene obavijesti ili na drugi način, ukazala na to da su osumnjičeni ili optuženi za počinjenje kaznenog djela.
- 25 S jedne strane, osoba koja je pozvana da dođe pred suca istrage koji vodi kazneni postupak za kaznena djela za koja je osumnjičena, obuhvaćena je pojmom „osumnjičenik” u smislu članka 2. stavka 1. Direktive 2013/48. S druge strane, tekst te odredbe, osobito dio „kada su im nadležna tijela države članice, putem službene obavijesti ili na drugi način ukazala”, upućuje na to da je za primjenu Direktive 2013/48 dovoljno da nadležna tijela države članice na bilo koji način obavijeste predmetnu osobu.
- 26 Slijedom navedenog, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 31. svojeg mišljenja, mora se smatrati dovoljnim to da su nadležna tijela, u skladu s nacionalnim pravom, donijela službenu odluku ili bilo koju drugu postupovnu mjeru kojom se predmetnu osobu pokušalo obavijestiti da je se smatra osumnjičenom ili optuženom. Suprotno tomu, način na koji je ta informacija došla do te osobe nije relevantan.

- 27 U ovom slučaju iz spisa podnesenog Sudu nedvojbeno proizlazi, ne samo da je takva odluka donesena u pogledu osobe VW, nego i da je tu odluku potonja primila, s obzirom na to da je ona ovlastila odvjetnicu da je zastupa u okviru kaznenog postupka koji je protiv nje pokrenut.
- 28 U tim okolnostima, nisu osnovane sumnje španjolske vlade u pogledu primjenjivosti Direktive 2013/48 u glavnom postupku, ali to treba provjeriti sud koji je uputio zahtjev.

Pravo na pristup odvjetniku na temelju Direktive 2013/48

- 29 Kad je riječ o pravu na pristup odvjetniku predviđenom Direktivom 2013/48, u vezi s člankom 47. Povelje, najprije valja pojasniti da, u skladu s navodima iz zahtjeva za prethodnu odluku, sud koji je uputio zahtjev nastoji doznati može li se ostvarivanje tog prava odgoditi zbog nedolaska osumnjičenika ili optuženika pred sud. S druge strane, taj se zahtjev ne odnosi na sadržaj prava na pristup odvjetniku na temelju te direktive čiji su elementi navedeni u njezinu članku 3. stavku 3.
- 30 Člankom 3. stavkom 1. navedene direktive državama članicama se nalaže da osiguraju da osumnjičenici i optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku u takvom trenutku i na takav način da im se omogućava praktično i djelotvorno ostvarivanje njihovih prava na obranu (presuda od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 103.).
- 31 Iako se tim člankom 3. stavkom 1. uspostavlja temeljno načelo prema kojem osumnjičenici i optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku u takvom trenutku i na takav način da im se omogućava praktično i djelotvorno ostvarivanje njihovih prava na obranu, to načelo precizirano je u stavku 2. tog članka, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 40. svojeg mišljenja, u pogledu trenutka od kojeg to pravo mora biti osigurano.
- 32 Na temelju članka 3. stavka 2. te direktive, osumnjičenici ili optužene osobe moraju imati pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja i, u svakom slučaju, od bilo kojeg od određenih trenutaka navedenih u toj odredbi u točkama (a) do (d), ovisno o tome koji je od njih najraniji.
- 33 Taj članak 3. stavak 2. propisuje da osumnjičenici ili optuženi imaju pristup odvjetniku, među ostalim, „prije nego što su ispitani od strane policije ili drugog tijela zaduženog za provedbu zakona ili pravosudnog tijela”, u skladu s člankom 3. stavkom 2. točkom (a) i „ako su pozvani na sud nadležan za kaznene stvari, pravovremeno prije nego što se pojave pred tim sudom”, u skladu s istim člankom 3. stavkom 2. točkom (d).
- 34 Međutim, u ovom slučaju predmetna osoba pozvana je da dođe pred sud koji je uputio zahtjev, koji je nadležan u kaznenim stvarima, kako bi se saslušala u vezi s kaznenim djelima za koja je osumnjičena da ih je počinila. Osumnjičenomu, u takvoj situaciji, pravo na pristup odvjetniku u okviru kaznenog postupka koji je protiv njega pokrenut, u načelu, mora biti zajamčeno.
- 35 U uvodnoj izjavi 19. Direktive 2013/48 uostalom se navodi da bi države članice trebale osigurati da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja i u svakom bi im slučaju trebalo omogućiti pristup odvjetniku tijekom kaznenog postupka pred sudom ako se nisu odrekli tog prava.
- 36 S obzirom na prethodno navedeno, valja utvrditi dopušta li Direktiva 2013/48, u vezi s člankom 47. Povelje, državama članicama da, u slučaju da osumnjičenik nije došao pred sud, odstupa od prava na pristup odvjetniku, koje, kao što je navedeno, u načelu mora biti zajamčeno osumnjičeniku pozvanom da dođe pred suca istrage.

- 37 U tom pogledu, članak 3. te direktive predviđa da je privremeno odstupanje od prava na pristup odvjetniku koje je propisano navedenom direktivom moguće u trima okolnostima navedenima, redom, u članku 3. stavku 5., članku 3. stavku 6. točki (a) odnosno članku 3. stavku 6. točki (b) te direktive.
- 38 Navedeni članak 3. u svojim stavcima 5. i 6. propisuje da „u iznimnim okolnostima i samo tijekom faze koja prethodi sudskom postupku, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene” određenih odredaba tog članka.
- 39 Konkretno, na temelju članka 3. stavka 5. Direktive 2013/48, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene članka 3. stavka 2. točke (c) te direktive „ako zemljopisna udaljenost onemogućuje pravo na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode.”
- 40 U skladu s člankom 3. stavkom 6. Direktive 2013/48, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene prava iz stavka 3. tog članka, u mjeri u kojoj je to opravdano, s obzirom na posebne okolnosti slučaja, na temelju dvaju uvjerljivih razloga. O tim je važnim razlozima riječ, u skladu s člankom 3. stavkom 6. točkom (a) te direktive, „ako postoji hitna potreba za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili fizički integritet osobe” ili, u skladu s člankom 3. stavkom 6. točkom (b) navedene direktive, „ako je poduzimanje trenutačnog djelovanja istražnih tijela nužno za sprječavanje značajnih opasnosti za kazneni postupak”.
- 41 U ovom slučaju, u zahtjevu za prethodnu odluku ne navodi se ni jedna od okolnosti iz članka 3. stavaka 5. i 6. Direktive 2013/48.
- 42 Iz strukture i ciljeva Direktive 2013/48 proizlazi da su privremena odstupanja koja države članice mogu predvidjeti u odnosu na pravo na pristup odvjetniku taksativno nabrojena u tom članku 3. stavcima 5. i 6.
- 43 Kad je riječ o strukturi Direktive 2013/48, članak 3. stavci 5. i 6. te direktive, kao odredbe kojima se odstupa od načela uspostavljenih u članku 3. stavcima 1. do 3. navedene direktive, moraju se usko tumačiti. Osim toga, članak 8. te direktive, naslovljen „Opći uvjeti za provedbu privremenih odstupanja”, u pogledu prava na pristup odvjetniku obuhvaća samo odstupanja predviđena njezinim člankom 3. stavcima 5. ili 6. Uvodne izjave 30. do 32. Direktive 2013/48 također upućuju samo na ta odstupanja.
- 44 U odnosu na ciljeve Direktive 2013/48, iz uvodnih izjava 4. i 6. te direktive proizlazi da se njome nastoji, među ostalim, provesti načelo uzajamnog priznavanja odluka u kaznenim stvarima koje pretpostavlja uzajamno povjerenje država članica u kaznenopravne sustave drugih država članica. Navedenom direktivom se promiče, među ostalim, pravo na savjetovanje, obranu i zastupanje iz članka 47. drugog stavka Povelje te pravo na obranu, zajamčeno člankom 48. stavkom 2. Povelje (presuda od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 104.).
- 45 Međutim, tumačenje članka 3. Direktive 2013/48 na način da dopušta državama članicama da predvide druga odstupanja od prava na pristup odvjetniku osim onih taksativno nabrojanih u tom članku bilo bi protivno tim ciljevima, strukturi te direktive i samom tekstu te odredbe te bi se, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 51. svojeg mišljenja, to pravo lišilo njegova korisnog učinka.
- 46 U tim okolnostima valja utvrditi, s jedne strane, da ostvarivanje osumnjičeničeva ili optuženikova prava na pristup odvjetniku predviđenog Direktivom 2013/48, koje je nastalo, u svakom slučaju, u najranijem od četiriju trenutaka iz članka 3. stavka 2. točaka (a) do (d) te direktive, ne ovisi o dolasku predmetne osobe pred sud. S druge strane, nedolazak osumnjičenika ili optuženika pred sud nije jedan od razloga za odstupanje od prava na pristup odvjetniku koji su taksativno navedeni u toj direktivi, tako da činjenica da osumnjičenik nije došao pred suca istrage, unatoč upućenim pozivima za dolazak, ne može opravdati uskraćivanje tog prava toj osobi.

- 47 Naposljetku valja dodati da je tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2013/48, prema kojem se pravo na pristup odvjetniku ne može odgoditi zbog nedolaska osumnjičenika ili optužene osobe pred sud nakon što joj je upućen poziv, u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz temeljnog prava na djelotvornu sudsku zaštitu zajamčenog člankom 47. Povelje.
- 48 S obzirom na prethodno navedeno, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da Direktivu 2013/48, a posebno njezin članak 3. stavak 2., u vezi s člankom 47. Povelje, treba tumačiti na način da joj se protivi nacionalni propis, kako se tumači u nacionalnoj sudskoj praksi, prema kojem se ostvarivanje prava na pristup odvjetniku tijekom faze koja prethodi sudskom dijelu kaznenog postupka može odgoditi do izvršenja nacionalnog uhidbenog naloga koji je izdan protiv osumnjičene ili optužene osobe, zbog toga što ona nije došla pred suca istrage nakon što joj je upućen poziv.

Troškovi

- 49 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (drugo vijeće) odlučuje:

Direktiva 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima, a posebno njezin članak 3. stavak 2., u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da joj se protivi nacionalni propis, kako se tumači u nacionalnoj sudskoj praksi, prema kojem se ostvarivanje prava na pristup odvjetniku tijekom faze koja prethodi sudskom dijelu kaznenog postupka može odgoditi do izvršenja nacionalnog uhidbenog naloga koji je izdan protiv osumnjičene ili optužene osobe, zbog toga što ona nije došla pred suca istrage nakon što joj je upućen poziv.

Potpisi